

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі
та туристичного бізнесу

Протокол № 1 від 20.08.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ВСТУП ДО ФАХУ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

**І «Транспорт та послуги»
ІЗ "Туризм та рекреація"
перший (бакалаврський)
"Туризм"**

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**обов'язкова
українська**

Розробник:
доктор філософії з туризму,
доцент

Катерина БОБК

Завідувач кафедри
підприємництва, торгівлі та
туристичного бізнесу

Марина САЛУН

Гарант програми

Олена СТРИЖАК

**Харків
2025**

ВСТУП

Сучасний туристичний сектор є важливою складовою економіки країни та світового господарства, а його розвиток залежить від багатьох факторів — економічних, соціокультурних, природних та технологічних. Для майбутніх фахівців у сфері туризму знання цих основних аспектів є необхідною передумовою для розуміння функціонування туристичної індустрії та ефективної організації туристичної діяльності.

Дисципліна «Вступ до фаху» ознайомлює студентів із спеціальністю, формує базові уявлення про структуру та функціонування туристичного сектору, його ресурси, організаційні та правові аспекти, а також готує до застосування сучасних інформаційних та інноваційних технологій у професійній діяльності. Майбутні фахівці повинні розуміти роль туризму в економіці, особливості формування туристичних продуктів, організацію транспортного та готельного обслуговування, нормативно-правові вимоги та базові принципи менеджменту й маркетингу в туристичній сфері.

Мета навчальної дисципліни:

Ознайомлення зі структурою спеціальності та основами туристичної діяльності, формування базових навичок аналізу туристичних ресурсів і продуктів, засвоєння принципів організації туристичних послуг, менеджменту та маркетингу, ознайомлення з сучасними інформаційними та інноваційними технологіями у туризмі та підготовка до подальшого поглибленого вивчення спеціалізованих дисциплін.

Завдання навчальної дисципліни:

вивчення основних теоретичних понять в туризмі та оцінювання його ролі у розвитку економіки;

дослідження туристичних ресурсів та особливості формування туристичного продукту;

ознайомлення із засобами розміщення туристів та організацією транспортного обслуговування;

вивчення нормативно-правових аспектів діяльності у сфері туризму;

опанування базових принципів менеджменту та маркетингу в туристичній індустрії;

ознайомлення з інформаційними та інноваційними технологіями, що застосовуються у туризмі;

формування розуміння туризму як системи та здатність оцінювати туристичний потенціал окремих регіонів.

Об'єкт дисципліни:

Функціонування туристичної індустрії та її складових у національному та міжнародному контексті.

Предмет дисципліни:

Теоретичні й практичні аспекти організації туристичної діяльності, формування туристичних продуктів, управління туристичними послугами та використання сучасних технологій у сфері туризму.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН 1	ЗК3, ЗК5, ЗК7, ЗК14, СК1, СК2, СК6, СК7, СК9, СК10, СК12, СК15
РН 3	ЗК5, ЗК6, ЗК7, СК1, СК2, СК5, СК7, СК10
РН 6	ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК7, ЗК14, СК1, СК2, СК4, СК6, СК8, СК12
РН 10	ЗК1, ЗК8, ЗК10, СК 2, СК 5, СК 6, СК 7, СК 9, СК 16

де, РН1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.

РН3. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

РН6. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.

РН10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК04. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК05. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК08. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК14. Здатність працювати в команді та автономно.

СК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності.

СК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК4. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.

СК5. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.

СК6. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного).

СК7. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту.

СК8. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем.

СК9.Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах.

СК10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.

СК12. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу.

СК13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи туризму

Тема 1. Введення до дисципліни. Поняття туризм. Роль туризму в економіці країн.

1.1. Сутність і зміст дисципліни «Вступ до фаху».

Розкриття мети, завдань та місця дисципліни у структурі підготовки фахівців з туризму. Характеристика її міждисциплінарного характеру, зв'язків із менеджментом, маркетингом, географією, соціологією та економікою. Розуміння професійних компетентностей, які формуються в процесі вивчення курсу.

1.2. Поняття туризму та його основні ознаки.

Розгляд сутності поняття «туризм», класифікації його видів і форм за метою, тривалістю, територією, організаційними ознаками. Розкриття взаємозв'язку між туристом, туристичним продуктом і дестинацією.

1.3. Роль туризму в економіці країн.

Визначення економічного, соціального та культурного значення туризму. Аналіз впливу туризму на зайнятість, формування ВВП, розвиток малого бізнесу, міжнародні відносини. Приклади успішних туристичних країн (Іспанія, Італія, Хорватія, Україна).

Тема 2. Історія розвитку туризму. Основні етапи.

2.1. Еволюція туризму.

Коротка характеристика ранніх форм подорожей у Давньому світі, Середньовіччі та періоді географічних відкриттів. Визначення історичних чинників, що сприяли зародженню туризму.

2.2. Формування сучасного туризму.

Розвиток організованих подорожей у XIX–XX ст., роль Томаса Кука, поява масового та діджитал-туризму у XXI ст.

Тема 3. Туристичні ресурси, туристичний продукт.

3.1. Туристичні ресурси та їх класифікація.

Види ресурсів: природні, культурно-історичні, соціально-економічні. Значення ресурсного потенціалу для розвитку туризму.

3.2. Туристичний продукт і його структура.

Основні складові туристичного продукту, принципи його формування,

взаємозв'язок між попитом, якістю та ціною.

Тема 4. Засоби розміщення туристів, організація транспортного обслуговування в туризмі.

4.1. Засоби розміщення туристів.

Типи засобів розміщення (готелі, хостели, апартаменти, кемпінги) та їх особливості. Критерії класифікації.

4.2. Транспортне обслуговування туристів.

Види туристичного транспорту, принципи вибору транспортного засобу, роль логістики у формуванні маршруту.

Тема 5. Нормативно-правові аспекти здійснення туристичної діяльності.

5.1. Законодавча база туристичної діяльності.

Основні положення Закону України «Про туризм», питання ліцензування та стандартизації послуг.

5.2. Права та обов'язки учасників туристичної діяльності.

Правовий статус туриста, туроператора, турагента. Відповідальність сторін у разі порушення договору.

Змістовий модуль 2. Інноваційні-технології в туризмі.

Тема 6. Основи менеджменту в туризмі

6.1. Поняття та функції менеджменту в туризмі.

Сутність управління туристичною діяльністю, основні функції (планування, організація, мотивація, контроль). Роль менеджера у формуванні ефективної команди.

6.2. Організаційні структури управління туристичними підприємствами.

Типи структур (лінійна, функціональна, матрична), їх переваги й недоліки. Взаємодія підрозділів у процесі надання туристичних послуг.

Тема 7. Основи маркетингу в туризмі

7.1. Маркетинг у туристичній діяльності.

Поняття, функції та принципи маркетингу в туризмі. Аналіз потреб споживачів і ринкових тенденцій.

7.2. Туристичний продукт і просування на ринку.

Маркетинговий комплекс (4P), методи реклами, брендинг дестинацій, інструменти ремаркетингу.

Тема 8. Інформаційні технології в туризмі.

8.1. Роль інформаційних технологій у сучасному туризмі.

Значення цифрових інструментів у плануванні, бронюванні та управлінні подорожами. Поняття електронного туризму (e-tourism).

8.2. Цифрові платформи та системи бронювання.

Використання глобальних дистрибуційних систем (GDS), онлайн-агрегаторів (Booking, Expedia) та мобільних додатків у туристичній діяльності.

Тема 9. Інноваційні технології в туризмі.

9.1. Поняття інновацій у туризмі.

Типи інновацій: продуктові, технологічні, організаційні, маркетингові. Їх

роль у підвищенні конкурентоспроможності галузі.

9.2. Сучасні інноваційні напрями.

Використання VR/AR, digital twins, big data, штучного інтелекту у сфері туризму. Тренди сталих і «розумних» дестинацій.

Тема 10. Туризм як система.

10.1. Структура та елементи туристичної системи.

Компоненти: ресурси, попит, інфраструктура, управління, маркетинг. Взаємозв'язок між підсистемами.

10.2. Системний підхід у дослідженні туризму.

Туризм як відкрита динамічна система. Роль комплексного аналізу у прийнятті управлінських рішень та плануванні розвитку дестинацій.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг план навчальної дисципліни».

Перелік практичних (семінарських) та лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) та лабораторних занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Аналіз впливу туризму на економічний розвиток країн, визначення рівня розвитку туристичної інфраструктури
Тема 2. Завдання 2.	Аналіз етапів розвитку туризму та їх впливу на сучасну туристичну індустрію. - фактори впливу на розвиток туризму у різні історичні періоди
Тема 3. Завдання 3.	Формування туристичного продукту на основі ресурсів регіону
Тема 4. Завдання 4.	Аналіз та порівняння засобів розміщення і транспортного обслуговування туристів
Тема 5. Завдання 5.	Аналіз нормативно-правового забезпечення туристичної діяльності
Тема 6. Завдання 6.	Аналіз сучасних форм управління в туризмі: визначення функцій менеджменту, розподіл управлінських ролей, розроблення прикладу організаційної структури туристичного підприємства.
Тема 7. Завдання 7.	Аналіз та порівняння засобів розміщення та транспортного обслуговування туристів. - провести порівняльний аналіз засобів розміщення в регіоні; - провести порівняльний аналіз транспортного обслуговування в регіоні;
Тема 8. Завдання 8.	Аналіз сучасних форм управління в туризмі аналіз функцій менеджменту в туризмі
Тема 9. Завдання 9.	Маркетингові стратегії в туризмі туристичний продукт та вибір каналу маркетингової комунікації - розробка проекту туристичної агенції
Тема 10. Завдання 10.	Дослідити вплив продуктових, технологічних, маркетингових та організаційних інновацій (AR/VR, big

	data, digital twins тощо) на розвиток туристичної системи регіону. Визначити ключові елементи системи
--	---

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 - 4	Вивчення лекційного матеріалу
Тема 1- 10	Підготовка до практичних занять
Тема 9	Підготовка мультимедійної презентації
Тема 10	Підготовка до модульної контрольної роботи

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Лекція-діалог (Тема 1-4);

Наочні (демонстрація (Тема 1-10).

Практичні (практична робота (Тема 1, 2, 6, 8, 10), кейс-метод (Тема 4, 7, 8), презентація (Тема 3, 4, 5, 7, 9).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100-бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних і семінарських занять та має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти щодо виконання конкретної роботи й оцінюється сумою набраних балів: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: компетентнісно-орієнтоване завдання (60 балів), контрольна робота (10 балів), колоквіуми (30 балів).

Семестровий контроль: Залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Економіка рекреації та туризму [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. А. Сущенко, О. О. Стрижак, Н. А. Дехтяр [та ін.] ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. - 346 с. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26223>

2. 3. Туризм і рекреація : бакалаврський курс: навч. посібн. для студентів спеціальності 242 «Туризм і рекреація» першого (бакалаврського) рівня освіти усіх форм навчання. Частина 1. / за ред. проф. Н. В. Якименко-Терещенко.— Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. інт». 2023. — 573 с. https://web.kpi.kharkov.ua/tourism/wp-content/uploads/sites/78/2024/01/Navchalnyj_posibnyk_Turyzm_i_rekreatsiya_Bakalavrskyj_kurs.pdf

3. Спеціалізований туризм: навч. посібн. / Богатирьова, Г. А., Головань М. Г., Горіна Г. О., Літвінова-Головань О. П., Коптева Т. С., Снігур К. В. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 173 с.

4. Борисова О. В. Спеціалізований туризм: навч. посібн. – Київ: Кондор, 2020.– 360 с.

Додаткова

6. Вовк К.М. “Перспективи формування транснаціональних подієво-туристичних кластерів в Європейському регіоні” //“Економіка та суспільства”- 2022 - № 37 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-9> .

7. Вовк К.М. Подієва екскурсія як інноваційний туристичний продукт: методики оцінювання міжнародні стандарти та практичне впровадження.
РОЗВИТОК МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ТА ГОСПОДАРЮВАННЯ НА

<https://www.daemmt.odessa.ua/index.php/daemmt/article/view/569>

8. Vovk K. European tourism clusters: directions for restoring the competitiveness of ukrainian tourism. Економіка і регіон. Науковий вісник НУ "Полтавська політехніка імені Юрія Конратюка" , Вип.4 (90), 2023 <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/32864/1/%D0%92%D0%BE%D0%B2%D0%BA%20%D0%9A.%D0%9C.%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf>

9. Tourism and Hospitality in Conditions of Digital Economy: Problems and Perspectives [Electronic resource] : monograph / K. Naumik-Gladka, O. Sushchenko, O. Stryzhak [et al.]; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics. — Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2023. — 233 p. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30157>

10. Стрижак О. О., Нестеров М. С. Система комунікацій в індустрії туризму: когнітивний підхід та соціально-психологічні аспекти. Причорноморські економічні студії. 2025. №91. С. 276-282. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.91-46>

11. Pohuda N., Stryzhak O. The Feasibility of Assessing The Country's Tourism Development Based on the Use of International Indices. International Journal of Hospitality and Tourism Systems, 2025, Vol. 18, Iss. 1, 133-146. <http://publishingindia.com/ijhts/24/the-feasibility-of-assessing-the-country-tourism-development-based-on-the-use-of-international-indices/32198/87912/>

Інформаційні ресурси

11.Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (WTO) Режим доступу : <https://www.unwto.org/> .

12.Офіційний сайт Державного агентства з розвитку туризму. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.tourism.gov.ua> .

13.Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrstat.gov.ua> .

14.Офіційний сайт Національної туристичної організації України.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nto.ua/>

15. Про курорти: Закон України від 19.01.2006. (док. № 2026–III, ред. від 16.10.2020 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text> .

16. Про Туризм: Закон України від 15.09.1995 р. (док. № 324/95 –ВР ред. від 16.10.2020 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> .

17. Українська Асоціація туристичних агенцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.tau.org.ua/>

18.Eurostat [Electronic resource]. – Acces mode : <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home> .

19.World bank open data. [Electronic resource]. – Acces mode : <https://data.worldbank.org> .